

Подп'ятнікова А.Я.

Університет митної справи та фінансів

КОНЦЕПТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТРАНЗИТИВНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Проаналізовано сучасний стан розвитку транзитивного простору України. Визначено, що модернізація призводить до політичних, соціально-економічних та культурних змін. Автором визначено сутність дефініції «концепція розвитку транзитивного простору України», що розглядається як сукупність і система поглядів на майбутній розвиток країни, що обґрунтовує потребу запровадження новітніх методологій, підходів у дотриманні балансу поміж внутрішніми потребами населення та зовнішньою і внутрішньою політикою держави. Обґрунтовано необхідність розроблення концепції розвитку транзитивного простору. Визначено пріоритетні напрями, що мають бути враховані під час розроблення Концепції. Обґрунтовано пріоритетні напрями, що мають бути враховані при розробці концепції розвитку транзитивного простору України, що має враховувати правовий, організаційно-економічний та культурний аспекти. Визначено, що правова складова є неодмінною складовою розробки будь-якої програми. Встановлено, що організаційно-економічний механізм є базовою складовою, бажана реалізація якого забезпечить досягнення очікуваних показників розвитку. Обґрунтовано, що вплив держави на цінності людини сприятиме удосконаленню культурного аспекту. Зміна цінностей веде до перегляду релігійних переконань та трудової мотивації, впливає на рівень народжуваності, гендерні ролі та сексуальні норми, що, у свою чергу, породжують у суспільстві вимоги, пов'язані з демократизацією інститутів. Визначено, що основними концептуальними напрямками розвитку транзитивного простору України є: удосконалення правового забезпечення розвитку транзитивного простору; розвиток організаційно-економічного забезпечення розвитку транзитивного простору; розроблення мотиваційних стимулів для заохочення суб'єктів у запровадженні демократичних стандартів; врахування ризиків або їх мінімізація при розробці програм.

Ключові слова: транзитивний простір, концепція, уряд, стратегія, державне управління, державна політика.

Постановка проблеми. Постійні зміни у внутрішньому середовищі держави характеризують процеси переходу від авторитарного способу державного управління, що притаманно було радянському суспільству до демократичного, прикладами якого є США, Великобританія, Німеччина, Франція тощо. Україна є особливою державою, оскільки знаходиться на кордоні європейських та азійських країн, що обумовило формування українських цінностей. Саме географічне положення між цими країнами обумовило специфічність українського державотворення та ментальності. Подібна ситуація обумовлює потребу аналізу всіх процесів, що відбуваються в Україні, та визначення конкретних заходів у напрямі розвитку транзитивного простору України. Розуміння ситуації, з'ясування закономірностей розвитку транзитивного простору є актуальною проблемою, розв'язання якої сприятиме розробленню дієвих механізмів, що б забезпечили досягнення європейських стандартів життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізом сутності поняття «транзитивне суспільство»

та дослідженням його впливу на розвиток держави займалися В. Агранович [1], Г. Глинська [2], С. Даниленко, В. Дьомін, М. Федотова [7]. Розуміння складових елементів простору, суспільства та середовища у перспективі забезпечить можливість аналізу умов, в яких проводяться реформи, визначення необхідних заходів для вирішення існуючих проблем. Дослідженням простору займалися давні мислителі та філософи, зокрема, Аристотель, Геракліт, Демокріт, Евклід, Гегель. Це питання продовжують вивчати й сучасні дослідники О. Терент'єв, Н. Липовська (професійний простір), В. Дрешпак [3] (інформаційний, комунікативний та семіотичний простори), О. Котикова (соціальний простір), О. Кравченко (національний культурний простір), В. Степанов (соціокультурний простір сучасності), В. Кравчук (правовий простір), Н. Оніщенко (інформаційно-правовий простір) тощо. Поняття середовища, у тому числі й у сфері державного управління, досліджували В. Бакуменко, С. Кравченко, Ю. Сурмін.

Проте непередбачуваність розвитку української державності та намагання стати європей-

ською країною у найкоротші строки обумовлюють потребу визначення пріоритетів та напрямів розвитку, що підвищує значимість даного дослідження.

Незважаючи на велике число наукових праць присвячених розвитку транзитивного простору України, виникає потреба розробки базового документа, що визначав напрям перетворень.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування необхідності розроблення концепції розвитку транзитивного простору України у відповідності з місією нашої держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. У динамічно мінливому світі ціннісні орієнтації суспільства грають ключову роль у виникненні та розвитку демократичних інститутів. Синонімами XXI століття стали процеси модернізації, трансформації, інтеграції. Модернізація прискорює процес людського розвитку, у рамках якого соціально-економічний прогрес веде до змін у культурному та політичному житті [5, с. 37]. Зміна цінностей веде до перегляду релігійних переконань та трудової мотивації, впливає на рівень народжуваності, гендерні ролі та сексуальні норми, що, у свою чергу, породжують у суспільстві вимоги, пов'язані з демократизацією інститутів та підвищенням «чутливості» еліт [5, с. 31]. Ці процеси не минули й України, оскільки вона є відбувається зміна сімейних цінностей, змінюються культурні цінності, оскільки з'являються нові свята, католицьке Різдво, Геловін, переглядається роль вітчизняних діячів у становленні української державності.

Перспективний розвиток України потребує врахування цих мінливих процесів про розробці концепцій, стратегій, програм. Неврахування цих тенденцій. Мінливість процесів в Україні підкреслює транзитивність. Термін «транзитивність» з'явився в політології країн Західної Європи з 1970-років. Це поняття пов'язано з нестабільністю, суперечливістю, асоціальною спрямованістю в політичній та правовій активності громадян, відсутністю цілісності, зміні соціокультурної парадигми, перехідністю і т.і. [2, с. 40]. Термін «транзитивний», що застосовується для позначення перехідного стану суспільства, спочатку виник в етнографії та позначав послідовність церемоній, що супроводжували «перехід людини від одного стану (космічного або суспільного) в інший» [1, с. 14]. Перехідний період є неодмінною складовою розвитку суспільства, що пов'язаний з життєвим циклом, та характеризується періодами стабільності та нестабільності. При створенні

умов для розвитку України феномен транзитивності суспільства доцільно розглядати як процес, що сприятиме осмисленню його сутності та з'ясуванню його особливостей з метою розроблення відповідного науково-методичного забезпечення для довгострокового розвитку України.

У сьогоденній Україні політична, економіко-фінансова криза обумовлена перш за все переходом від радянської авторитарної системи до європейської демократичної держави. Водночас в нашій країні відбуваються реформи всіх сфер життєдіяльності, пошук адекватної моделі державного управління усіма сферами відповідно до потреб соціуму. Транзитивні процеси почали впливати й на український соціум. Це знайшло своє відображення в освіті, вихованні дітей, зміні настанов, моральних цінностей. Отже, зміни відбуваються в особистісних цінностях людини, формується новий тип мислення, зокрема запровадження прагматичного підходу в особистісних стосунках, орієнтація на швидке заробляння грошей тощо.

Як наслідок виявилось очевидним питанням, чому реформи не досягають своєї кінцевої мети, зокрема поліпшення добробуту населення. Оскільки функціонування держави передбачає створення умов для життя населення та забезпечення його потреб.

Українська держава розвивається у такому мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, що потребує визначення пріоритетних напрямів перетворень та повинна погоджуватися з місією держави. В. Бакуменко визначає місію держави як головну мета діяльності держави та відповідного процесу державного управління, яка, власне, і є причиною їх здійснення та взагалі існування. Місія держави охоплює як внутрішні, так і зовнішні завдання діяльності та управління держави і визначає подальшу конкретизацію цілей, стратегії та політик. Тому її формування має передувати етапу визначення цілей. Цілі, які безпосередньо визначені для виконання місії держави, слід розглядати як основні напрями її діяльності та управління. Серед таких цілей Української держави можна назвати: забезпечення незалежності і суверенітету; створення демократичної, правової держави, в якій панує закон; досягнення високого рівня соціального розвитку, за якого забезпечуватимуться соціальні умови життєдіяльності громадян України на рівні передових країн світу [4, с. 439].

Згідно з місією держави та обраними пріоритетними напрямами розвитку в Україні доцільно

розробити Концепцію розвитку транзитивного простору України.

Концепція є основним базовим документом, що визначає напрями перетворень. Концепція (від лат. conceptio – сприйняття) – спосіб розуміння, трактовка процесів або явищ; система доказів певного положення, сукупність поглядів на окремий предмет дослідження, доктрина, теоретичний напрям або підхід, провідна ідея; форма провідного ідейного задуму під час формування державної політики або розробленого і затвердженого в установленому порядку документа.

Як провідний ідейний задум, визначає стратегію дій у здійсненні реформ, програм, планів дій здебільшого на національному рівні. У цьому разі концепція слугує основою для прийняття рішень і вирішення конкретних завдань. У державному управлінні вважається доцільним попередньо розробляти науково обґрунтовану концепцію усіх значущих політичних і законодавчих рішень. Як документ концепція розробляється державними органами з метою визначення основних засад (напрямів, пріоритетів) реалізації державної політики у відповідній сфері, якою передбачаються заходи [6, с. 312] для розвитку транзитивного простору України.

Концепція розвитку транзитивного простору України – сукупність та система поглядів на майбутній розвиток країни, що обґрунтовує потребу запровадження новітніх методологій, підходів у дотриманні балансу між внутрішніми потребами населення та зовнішньою і внутрішньою політикою держави.

Під час розроблення Концепції розвитку транзитивного простору доцільно врахувати економічне, соціальне та навколишнє середовище. Їх збалансоване співіснування вважається ідеальною моделлю концепції розвитку транзитивного простору.

Також можна виділити такі основні базові складники у напрямі впровадження Концепції розвитку транзитивного простору України: правовий, організаційно-економічний та культурний аспекти.

Правовий напрям сприятиме створенню необхідного нормативного правового забезпечення у напрямі розвитку транзитивного простору України.

Організаційно-економічний механізм забезпечить аналіз, прогнозування розвитку транзитивного простору України та дасть змогу оцінити можливі фінансові витрати у напрямі досягнення європейських стандартів життя.

Аналіз державою культурного напрямку забезпечить моніторинг і прогнозування впливу цінностей на подальший розвиток країни.

Основними концептуальними напрямами розвитку транзитивного простору України є:

- 1) удосконалення правового забезпечення розвитку транзитивного простору;
- 2) розвиток організаційно-економічного забезпечення розвитку транзитивного простору;
- 3) розроблення мотиваційних стимулів для заохочення суб'єктів у запровадженні демократичних стандартів ;
- 4) врахування ризиків або їх мінімізація при розробці програм,.

Підсумовуючи все вищенаведене, базовою умовою для передбачуваного розвитку України є розробка «Концепції розвитку транзитивного простору України». Її розроблення та запровадження потребує врахування процесів модернізації, що впливає на соціально-економічний прогрес і веде до змін у культурному та політичному житті.

Висновки. Концепція розвитку транзитивного простору України – сукупність та система поглядів на майбутній розвиток країни, що обґрунтовує потребу запровадження новітніх методологій, підходів у дотриманні балансу між внутрішніми потребами населення та зовнішньою і внутрішньою політикою держави. Основні базові складові у напрямі впровадження Концепції розвитку транзитивного простору України є правовий, організаційно-економічний та культурний.

Перспективою подальших наукових досліджень є розроблення дорожньої карти запровадження «Концепції розвитку транзитивного простору України» та її деталізації щодо витрат і можливих ризиків.

Список літератури:

1. Агранович В.Б. Инновации в транзитивном обществе : социально-философский анализ : автореф. дисс. ... канд. философ. наук : спец. 09.00.11. Томск, 2007. 27 с.
2. Глинская Г.С. Транзитивность социально-политической организации: общетеоретический аспект. *Materials of the X International scientific and practical conference, "Trends of modern science". Political science.* 2014. Vol. 10. P. 40–42.
3. Дрешпак В.М. Інформаційний, комунікативний, семіотичний простори державного управління: спільне, відмінне та особливе. *Публічне адміністрування: теорія та практика.* 2012. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2012_2_4 (дата звернення: 13.07.2019).

4. Енциклопедичний словник з державного управління / Уклад. : Ю.П. Сурмін та ін. ; за ред. Ю.В. Ковбасюка. Київ, 2010. 820 с.
5. Инглхарт Р., Вельцель К. Модернизация, культурные изменения и демократия. Москва, 2011. 464 с.
6. Теорія державного управління : енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк. Київ : НАДУ, 2011. Т. 1. 748 с.
7. Федотова М. Г. К содержанию понятия «транзитивное общество». *Вестник Вятского государственного гуманитарного университета*. Вып. 1. 2010. Т. 1. С. 28–31.

Podpyatnikova A.Ya. THE CONCEPTUAL DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF UKRAINE'S TRANSIT POTENTIAL

The present state of development of the transit space of Ukraine is analyzed. It is determined that modernization will lead to political, socio-economic and cultural changes. The author defines the essence of the definition "The Concept of the Transit Space of Ukraine Development", which is considered as a set and a system of views on the future development of the country, which justifies the need for the introduction of the newest methodologies, approaches to balance between the domestic needs of the population and the foreign and domestic policies of the state. The necessity of developing the concept of development of the transitive space is substantiated. The priority directions to be taken into account when developing the Concept are defined. Grounded directions of priority to be taken into account when developing the concept of the development of the transitive space of Ukraine, which should take into account legal, organizational, economic and cultural aspects. It is determined that the legal component is an integral part of the development of any program. It was established that the organizational and economic mechanism is the basic component, the desirable implementation of which will ensure achievement of the expected development indicators. It is substantiated that the influence of the state on human values will contribute to the improvement of the cultural aspect. Changing values leads to a revision of religious beliefs and labor motivation, affects the birth rate, gender roles and sexual norms, which in turn generate in society demands related to the democratization of institutions. It is determined that the main conceptual directions of the development of the transitive space of Ukraine are : improvement of the legal support for the development of the transitive space; development of organizational and economic support for the development of the transit space; developing motivational incentives for encouraging actors to implement democratic standards; taking risks or minimizing them when developing programs.

Key words: *transitive space, concept, government, strategy, public administration, state policy.*